

Paris, 30 յունիս, 1907). — « Կ'իմացը-
նեն հայ երիտասարդի մը մահը, Պ. Մու-
ղունեանի, Բարիզու Conservatoireի ա-
շակերտ, որ մեծ յոյսեր կը խոստանար
իրրեւեն ténor »: — Gil Blas (30 յու-
նիս, 1907). « Իմացանք Պ. Մուղունեանի
մահը, հայ նշանաւոր ténor, որ ընկճուե-
ցաւ հիւծախտով, 23 տարուան » (De
Tanville). — Վերջապէս, նոյն ցաւով,
Figaroն ալ (30 յունիս, 1907). « Կ'ի-
մանանք թէ մեռած է Պ. Մուղունեան, հայ
ténor, որ շատ ծանօթ է բարիզեան սա-
լոններու մէջ » (Ferrari):

*

ՀԱԿԱՏԱԳՐԻՆ

Ա.

Ո՛ւր կը տանիս. — իրեն ըսի խրոսոված
Ընդվզողի խորիւտ նայուածք մ'տանելով .
Ալ բաւ է, բաւ, որքան ըզբեց սիրեցի,
Հետեւեցայ առաւագանքի հետքերուդ :

Եկայ աշխարհ. — ճակտիս վերայ Թափեցիր
Մօրս շիթերն արտասուքի, աչքերէս
Հեռացուցիր կեանքի ժողիւտն առաջին,
Դերբի շուրթիս չոր ըստինքներն դատարկուած :

Դեռ չըմանցած թէ խաղն ի՞նչ է, լըտեսած
Ասողորմ լոյսն ու վարդին բոյրը չառած,
Ողբ ու հառաչ, անէծք, աղբրունջ լըսեցի
Ճանցայ սեւ սուգը՝ տեսայ ճանկը մահուան :

Ու կոկոն — սիրտըս կարտով դեռ ծարձւ
Համբոյրներու, զեփուներու, շողիւրու,
Հնդգ ծրոնցաւ՝ այդ ամբողջն զբրկեաւ՝
Տանջանքներու անտանելի բեռնն տակ :

« Քալէ՛ » ըսիր. — և ցալեցի անդադար՝
Յամծեկելով դիս փորձանքներուն խորտ ճամբուն,
Ու Թողուցիր դիս դեռ փոքրիկ տակաւին
Վըշտին ամէն ապտակներուն զըմշտակ :

Անցանք քեզ հետ խոնաւ աղտոտ յարկերէ
Հեւրեն մըրո՛ւրը ծըծելով, ու տեսանք
Խեղճ մանուկներ առաջ տաքուկ որբանքի,
Ու մեռեալներ գուրկ պատանցէ՛ սարսըռուն :

Ու Թողուցիր հիւսանքներու քով դիս,
Մահեկներու քով մահաւոտ. կուրծքիս վրայ
Պինդ սեղմեցի Բըրդառուքեան էակներ,
Համբուրեցի լոկ դեղնեցած շըրթուներն :

Բ.

Կըսկիծներով դիտեր եմ ես հայրս ծեր
Ձիւ հողալու մըտածումէն ընկճուած
Յուսահատի մ'որոշումով՝ մազերուն
Փնակ քաշէն, շըրթուներուն պըրկումներ :

Մօրս չոր հնդգ լըսեր եմ սարսափով
Մարած անբոց Թոնիրին քով. կանթիւն
Մակայն լոյսով անոր ըրակումն եմ տեսած
Երբ մեզէ մէկը հիւանդ էր անհանգիստ :

Քանի՛ անգամ այս ճեղքերովս զողող
Փայփայած եմ կընճոտ դեղնած ճակատներ
Որոնք յոգնած և ցաւերէն յաղթուած՝
Կ'իշխային գիրկս ըստփականք մը տնելով :

Ու մինչեւ վերջ խեղճ կեղեցուած սըրտերու
Ողբն ու ճիւղեր լըսեցի, որոնց հետ
Իս ալ սըրտիս կեղեցումները լացի,
Ո՛վ անողոք և դու մշտիկ լըբեր զիս :

Ուզեցիր ալ մանգաղին տալ սիրելիքս
Աչքովս ա՛յդ ըստփականքի ծաղիկներն
Ու շուրջս էին, Թողուլ մինակ դիս, վերքիս
Վըրայ ծըռած և վըշտին հետ դէմ դիմաց :

Գ.

Ո՛ւր տեղ ծընար. — ո՛ր ամպին սեւ արգանդէն
Դուրս վիժեցար երկընթիս մէջ խուժելով,
Ի՞նչ օժերու կաթ ծըծեցիր՝ անողոք,
Եւ ո՛ր բուրնի որբեցին քեզ ողբազնին :

Հակաիդ մըռայլ շատ ես շատ դիտեցի,
Աչքիդ կըրակն հաւած շանթի կը նմանի,
Շըրթունքներդ լըլըսեցի երգ մ'որ ինձ
Պատմէր սիրոյ, յոյսի, խի՛նդի վըրայօք :

Փուշի մէջէ հետեւեցայ ցայլերուդ,
Մինչեւ հիմայ ճամբան նեղ էր և քարուտ .
Ո՛հ, զըթուլիւն, լըցադեցի վարդ մը դեռ
Մինչդեռ հըսկայ նոճաստաններ եմ անցած :

Բոլոր ցաւերն ըզգացընել տըւի ինձ,
Եւ ո՛ր դիպումն լըլըսեցի զիս. ուղիւն
Վըրայ ծընած բոյսի մը պէս զողացի
Միշտ զողացի կեղծ անցողդ ալիքէն :

Ե՛րբ պիտի աւ ամպին որոտ վըրջանայ,
Մեր զըլեռն վրայ այդ նըղովքն ո՛վ կը կարգայ .
Ինչո՛ւ մերին զըլեռն վրայ միշտ կը փայլի
Կարմիր փայլակը ինչ աստղի փոխալէն :

Ինչո՛ւ մշտիկ չես ըններ զիս, զըթուլիւն . . .
Սա մահուան սեւ Թիթեռնիկներն է՛ր պիտի
Հեռանան ա՛լ սըրտե՛ս՝ ծաղիկ աղբրութեան,
Ե՛րբ անոր մէջ արեւը ըող պիտի՝ նետ :

Բարկութիւնէս հիմա պիտի կտորտեմ
Կեանքի բաժակս որ ճեղքիդ մէջ ես սեղմած .
Ինչ կը լամբես հոն, անոր մէջ Ի՞նչ մըրուր
Եւ կամ Ի՞նչ Թոյն ըստինքներէդ կը քամն :

Դ .

Ինծի ըսին թէ ճամբուս վրայ զաշտեր կան
Մազիկներու՝ կենդանութեան և յոյսի,
Թէ անոնցմով պիտի մոռնամ իմ ցաւերս
Թէ իմ երկինքս անամպ մասեր ալ ունի :

Եւ ըսին ալ որ երազով մը թողիչ
Պիտի ապրիմ պիտի լեցնեմ այս իմ սիրտ.
Թէ անուշով մը պիտի՝ հըրճուիմ, զայն թաքուն
Անոտիս սիրոյ խորշներուն մէջ պահելով :

Թէ երբ մը զիս պիտի՝ ըզլելու, լացնել,
Երկու աչքեր պիտի՝ երազեմ անմանմիւր.
Երջանկութեան պիտի սիրեմ հետեւիլ .
Մանրիկ դողով ցայլերու՝ ուր ալ երթան :

Այսպէս ըսին անոնց որոնք ապրած են,
Որոնք փնտած են վարքն ու փուշը թողած .
Անոնք որոնք իրենց տըխուր ու զուարթ
Աղմուկն բրած՝ մեծ լըռութեան կը սպասեն :

Ո՛րք են ասոնք, ո՛րք այդ յայտերն անդորրել
Ամեն կեանքի ամեն սրտի խոտաացուած .
Ինչո՞ւ ինծի չես տար զանոնք, մինակ ես
Ինչո՞ւ զբրկուիմ ընդհանուրի վայելքն :

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ ուրիշներու կեանքին պէս
Իմ կեանքս ալ, ո՞վ անողոր, վարդերու
Կամ աստղերու ցեղէն չըբեր, որպէս զի
Ես ալ վայելեմ այս լայն երկինքն ու երկինք :

Ինչո՞ւ, ըսէ՛, նոճիներու սերմին մէջ
Փընտոցելը սերմը կեանքիս, ինչո՞ւ զիս
Անոնց նըման վըճերու վրայ որբեցիր
Եւ երգի տեղ ինչո՞ւ տըլեր կոծուցներ ք :

Եւ վերջապէս ըսի իրեն խըռոված .
— Ո՛րք կը տանին, ըսէ՛, զիս ո՛րք կը տանին,
Այս դարվերին կատարն ինչ կայ, այս ցաւի
Երկայն ճամբան ո՛րք կը յանգի, ո՛րք կ'երթայ ք :

Ան չըփոթած նայեցաւ ինձ ու ըսաւ .

— « Զփախիչ խորքը կընճիւններուն մէջ բոլոր
Ձառագայթներ պիտի զընեմ, արցունքէդ
Պիտի ծընի մարգրիտ, վերքէդ՝ շուշաններ .

Թէ չորրեցի ըզբեղ երգով մայրական
Թէ չըտըժի ցեղի որբան, հանդիստ քուն,
Պիտի չըտամ անուշիկ ալ սեւ դամբան .
Հետեւէ ինձ, հոսկէ կ'երթան սուրբ փառքին ք : —

Ու տըւաւ ինձ քնար մը՝ ցաւիս սփոփելի :

ՅՈՎԱԾԻ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ

ԱԶՔԻ ՏԵՍՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ-

ՆԵՐՈՒ ՔՈՎ

Ալբի սլակատարիները յասաչ կոս զոս
չարիազանց ուսում ընելի: Գերմանական եւ
րիտասարդոտրեան կէսը ակնոց կը գործածէ:
Գիշերային աշխատարիները և արուեստա-
կան յոյսերը ոչ նուազ վնասակար են: Փէ-
րոսի մէջ ոչ միայն 100, այլ 130 տարե-
կան ծերեր (ըստ Չուտի) ալբի ոչ մէկ քե-
րոտիան ունին: Հոռմպոդ ալ կը յիշէ 140
տարեկան հնդիկ մը՝ որ միևնու 130րորդ
տարին սրատեսն մնացեր էր: Ամերիկացիք
առիկ սրատեսն են քան սպիտակները, ոչ
երէ առիկ յաւ ալբ ունենալուն, այլ ասոց-
չարանական հանգամանքներու մէջ գտնուել-
ուն համար, այնպէս որ իրենց ըով բնա-
կոց սպիտակամորթներն ալ կը սկսին առիկ
յաւ տեսնել: Հիւները որ նուազ ուսում և ա-
րուեստական յոյս ունին, պէտք են մեզմէ
սրատեսն եղած ըլլալ ընդհանրապէս: Ակնոց
ունի՛ն հիւները: Կ'ենթադրուի թէ՛ Բաբերոնի
մէջ՝ ունենին. այնպիսի մանր քանդակներ թո-
ղած են՝ զորս ընելը բնական աչքով անկա-
րելի էր: Ներսոն քանկագին քար մը՝ գմրոսիտ
մը՝ կը ղեկը ալբին վրայ սուսերամարտները
յաւ տեսնելու համար: Ըստ ոմանց պէտք է
այդ՝ գոռնատր ակնոց նկատել, ոչ երէ կար-
ձատեսի ակնոց: ԺԱ դարու արտաք հնդիկակ
մ'է որ մեծցնող ակնոց կը յիշէ, յետոյ Ռուս-
ձիք Պաքոն. ոմանք Սալվինու Արմատորը՝
նորիշներ ալ Աղեքսանդր Սփիկան կրօնատորը
կը համարին ակնոցի գոռնոց: Իսկ կրակ յա-
սաչ թերեյոս գործածուած ակնոցներ կը յի-
շուին Արիստոփանէ. Արքիմեդէս զայն պա-
տերազմի մէջ մտոց: Չարմանայի է որ Ե-
գիպտոսի և Միլադետքի մէջ մեզմէ 4000
տարի ասոց ապակիէ անօրներ կը գտնենք,
բայց ոչ ակնոց: Պիլիսոս կը յիշէ արարեալ
հայելիներ, բայց ըսելով թէ յարգ չունին,